

METODICKÉ A INFORMAČNÍ TEXTY/
METHODICAL AND INFORMATIVE TEXTS

DESAŤ ROKOV SÚČASNÉHO INTERNÉHO ŠTÚDIA MUZEOLÓGIE A KULTÚRNEHO DEDIČSTVA V BRATISLAVE

DOI: 10.5817/MuB2016-1-7

LUBOŠ KAČÍREK – PAVOL TIŠLIAR

Štúdium muzeológie na Slovensku sa spája predovšetkým so vznikom Slovenskej republiky v roku 1993. Až do tohto času totiž prípravu odborných zamestnancov slovenských múzeí doplnkovou formou štúdia zabezpečovala brnianska muzeológia, pôsobiaca na Filozofickej fakulte Masarykovej univerzity (predtým Univerzita Jana Evangelisty Purkyně). Tento postgraduálny študijný program vyštudovalo v externej forme viacero slovenských múzejníkov s ukončeným vysokoškolským vzdelaním. Vznikom Slovenskej republiky však toto štúdium nadobudlo charakter zahraničného štúdia, a preto sa o vzdelávací proces múzejných pracovníkov na Slovensku začali zaujímať viaceré vysokoškolské pracoviská.

Postupne sa takto na Slovensku vyprofilovali tri, resp. štyri muzeológie. V Banskej Bystrici, na Univerzite Mateja Bela (UMB), už od roku 1993 do súčasnosti realizuje toto štúdium Katedra histórie Filozofickej fakulty. Štúdium muzeológie otvára každoročne v bakalárskom stupni, v externej forme. Od šk. roku 1998/1999 zabezpečovala Fakulta prírodných vied UMB výučbu muzeológie na Katedre ekomuzeológie so sídlom v Banskej Štiavnici so zameraním na ekológiu a environmentálnu výchovu pod gestorstvom doc. Z. Z. Stránskeho. Od akademického roku 2005/2006 sa však katedra transformovala na výučbu problematiky environmentálneho manažmentu múzejných zariadení.

V Nitre na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa (FF UKF) sa začala muzeológia profilovať od roku 1995 a v súčasnosti je možno študovať obe formy štúdia (denné aj externé) v bakalárskom aj magisterskom stupni. V Nitre na FF UKF pracuje samostatná Katedra muzeológie.

Tretím centrom výučby sa stala Bratislava, kde sa rovnako ako v Banskej Bystrici už v akademickom roku 1993/1994 otvorilo 6-semesterálne externé bakalárske štúdium, ktoré spočiatku realizovala Katedra archeológie na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského (FiF UK). Toto štúdium bolo organizované veľmi podobne ako už spomenuté štúdium na Filozofickej fakulte Masarykovej univerzity v Brne. Malo rozširujúci, doplnkový charakter a bolo určené pre vysokoškolsky vzdelaných pracovníkov múzeí. Jadrom tohto študijného programu sa stali prednášky z archeológie, histórie, etnológie, prírodných vied a problematiky teoretickej a aplikovanej muzeológie. Toto štúdium sa realizovalo v spolupráci s pracovníkmi Slovenského národného múzea – Múzejného informačného centra.

Od akademického roku 1996/1997 bolo toto štúdium koncepčne zmenené. Výučbu začala realizovať Katedra etnografie a folkloristiky (v súčasnosti Katedra etnológie a muzeológie FiF UK), naďalej v spolupráci so Slovenským národným múzeom a Národným pamiatkovým a krajinným centrom (dnes

Pamiatkový úrad SR) ako *externé rozširujúce bakalárske štúdium muzeológie*. Študijný program v tom čase pripravil Ladislav Mlynka spoločne s Mariannou Šáškyovou. Toto štúdium pokračovalo ako nadstavbové. Určené teda bolo predovšetkým pre vysokoškolsky vzdelaných pracovníkov múzeí, ale aj pamiatkovej ochrany, štátnej správy a kultúrnych organizácií a inštitúcií. Podstatnou zmenou v koncepcii štúdia bolo zvýraznenie jeho orientácie smerom na muzeológiu a monumentológiu (monumentiku), t. j. aj na nehnuteľné pamiatky ako disciplíny, ktorých súčasťou je ochrana kultúrneho dedičstva. Obsahom štúdia tak boli najmä teoretické a metodologické poznatky z múzejníctva, muzeológie a pamiatkovej oblasti. Z hľadiska ďalšieho pracovného postupu však bolo toto štúdium pre pracovníkov múzeí s vysokoškolským vzdelaním nezaujímavé. Získanie ďalšieho bakalárskeho titulu nebolo totiž dostatočnou motiváciou k absolvovaniu tohto štúdia. Už pri koncipovaní externého štúdia sa tak perspektívne počítalo s jeho transformovaním na denné dvojodborové magisterské štúdium. L. Mlynka predpokladal, že sa tak stane od akademického roku 1999/2000, čím by sa, ako zdôraznil, „*podarilo realizovať zámer vychovávať pre inštitúcie v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva špecialistov – muzeológov, všestranne a plnohodnotne pripravených pre prácu v múzeu teoreticky, metodologicky i prakticky.*“ Magisterské štúdium sa napokon po zavedení kreditového systému na FiF UK nerealizovalo.

Bakalárska forma štúdia však pokračovala ďalej, hoci od akademického roku 2006/2007 už výlučne len ako denné bakalárske štúdium *muzeológie a kultúrneho dedičstva*, teda pre uchádzačov so stredoškolským vzdelaním, nie ako nadstavbový typ štúdia pre pracovníkov múzeí. Práve táto koncepcia štúdia sa realizuje do súčasnosti. Napriek tomu, že sa zamýšľal druhý stupeň štúdia už skôr, chýbali k jeho realizácii predovšetkým personálne predpoklady. Magisterské štúdium muzeológie bolo napokon na FiF UK v Bratislave akreditované až v roku 2012 a od akademického roku 2012/2013 realizujeme výučbu magisterského stupňa štúdia v študijnom programe *muzeológia a kultúrne dedičstvo*.

S akreditáciou magisterského štúdia súviseli aj koncepčné zmeny bakalárskeho stupňa bratislavskej muzeológie. Na bakalárskom stupni bolo posilnené z pohľadu aplikovaných disciplín štúdium histórie a historických vied, magisterský stupeň sa viac začal orientovať na etnológiu a materiálnu kultúru. Z pohľadu muzeológie a monumentológie sa magisterský stupeň zameriava hlavne na ochranu a správu kultúrneho dedičstva, špecializovanú muzeológiu, manažment a marketing kultúrnych inštitúcií. Absolventi 5-ročného štúdia bratislavskej muzeológie sa tak môžu zamestnať najmä ako kurátori historických a etnografických zbierok.

Odbor muzeológia a kultúrne dedičstvo v súčasnosti pracuje pod spoločnou Katedrou etnológie a muzeológie FiF UK. Personálne odbor za posledných desať rokov prešiel niekoľkými zmenami. Od realizácie denného štúdia v roku 2006 výučbu do roku 2010 zabezpečoval ako interný pedagóg a garant bakalárskej muzeológie najmä doc. Ladislav Mlynka. Od akademického roku 2008 začal výučbu zameranú spočiatku hlavne na dejiny a prácu historika v múzeu prednášať Dr. Lu-

boš Kačírek. Dnes okrem spomenutej výučby prednáša aj špecializovanú muzeológiu a výstavníctvo. Vybrané prednášky a semináre viedli aj ďalší pracovníci vtedajšej Katedry etnológie a kultúrnej antropológie, Dr. Zita Škovierová (dejiny múzejníctva), Dr. Katarína Nádaská (dejiny ochrany pamiatok), obe ako interné pedagogické pracovníčky etnológie. Personálne zmeny nastali najmä na konci roku 2010, keď po náhlom odchode doc. Ladislava Mlynku nastúpil v roku 2011 ako nový garant z Katedry archívniectva a pomocných vied historických FiF UK doc. Pavol Tišliar, orientovaný na historické vedy a dejiny ochrany pamiatok. Nedostatočné personálne zabezpečenie odboru, ktoré prakticky až do roku 2013 fungovalo len na dvoch interných pedagógoch s plným úväzkom, bolo vyvažované pracovnými zmluvami a rôznymi úväzkami s externými spolupracovníkmi z praxe, predovšetkým s Dr. Petrom Marákym a Dr. Tiborom Dítom, ktorí pôsobia v našom odbore do súčasnosti a pedagogicky zastrešujú najmä výučbu praktických múzejných činností. Od roku 2012 spočiatku externe, od mája 2013 už ako interný pracovník na plný úväzok, začal prednášať aj Dr. Jan Dolák s orientáciou na teoretickú muzeológiu, prezentáciu, manažment a marketing. Od akademického roku 2014/2015 sa štvrtým pedagógom na muzeológii stala Dr. Lenka Ulašinová-Bystrianska, pracujúca predtým na Pamiatkovom úrade SR, so špecializáciou na monumentológiu.

Keďže bolo našou snahou akreditovať aj magisterský stupeň, bolo potrebné v prvom rade zabezpečiť v súlade s akreditačnými pravidlami profesora v príslušnej alebo príbuznej disciplíne. V rokoch 2012–2015 túto funkciu zastával prof. Miroslav Daniš z Katedry všeobecných dejín a v novej akreditácii ho vystriedal prof. Ján Lukačka z Katedry slovenských dejín FiF UK. Vzhľa-

dom na nové akreditačné pravidlá a nutnosť garantovať magisterský stupeň profesorom a ďalšími dvomi docentmi alebo profesormi, do akreditácie v roku 2014 náš odbor išiel s trojicou: prof. Ján Lukačka, doc. Pavol Valachovič a doc. Pavol Tišliar. V súčasnosti, po inaugurácii Pavla Tišliara za profesora slovenských dejín, už pripravujeme do akreditácie aj doktorandské štúdium v študijnom programe muzeológia a kultúrne dedičstvo.

Niet pochýb o tom, že ďalší rozvoj univerzitného štúdia muzeológie na Slovensku najväčšmi brzdí absencia 3. stupňa (PhD.) v odbore muzeológia. Výsledkom je totiž skutočnosť, že v pedagogických pozíciách môžu pôsobiť výlučne pedagógovia z príbuzných disciplín (história, archeológia, pomocné vedy historické, dejiny umenia). Dotýka sa to aj absencie habilitačných/inauguračných práv v odbore muzeológia, ktoré v Slovenskej republike, ale ani v okolitých krajinách, nemá žiadna univerzita. Cieľom bratislavskej muzeológie je zabezpečiť v prvom rade špecializované doktorandské štúdium, ktoré by takto mohlo vychovávať, o. i. aj budúcich odborných asistentov a zabezpečiť tak nielen kontinuitu súčasného štúdia, ale predovšetkým jeho ďalšie skvalitňovanie.

ĽUBOŠ KAČÍREK

Katedra etnológie a muzeológie,
Univerzita Komenského v Bratislave

PAVOL TIŠLIAR

Katedra etnológie a muzeológie,
Univerzita Komenského v Bratislave